

รายงานผลการดำเนินงาน
เรื่อง

การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง
ตำบลปิ่นเต่า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

โดย

นายวิจารณ์ บุชรานนท์
เกษตรอำเภอ (นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ)
สำนักงานเกษตรอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

รายงานผลการดำเนินงานนี้
เป็นเอกสารประกอบการประเมินบุคคลเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
เกษตรอำเภอ (นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการพิเศษ)
ตำแหน่งเลขที่ ๖๒๕๕
สำนักงานเกษตรอำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
กรมส่งเสริมการเกษตร
พ.ศ. ๒๕๕๔

คำนำ

รายงานผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ตำบลปิ่นแต อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ฉบับนี้ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประมวลผลการดำเนินงานและทราบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง หาแนวทางพัฒนาการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะ การแก้ไขปัญหา และเผยแพร่ผลการดำเนินงานแก่ผู้สนใจและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่นำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนต่อไป

เอกสารรายงานผลดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ตำบลปิ่นแต อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย กล่าวคือ คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอกวนขนุนและสำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง จึงขอขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้

วิจารณ์ บุชรานนท์

ตุลาคม ๒๕๕๓

สารบัญ

	หน้า
ความรู้ทางวิชาการหรือแนวคิดที่ใช้ในการดำเนินการ	๑
สาระสำคัญและขั้นตอนการดำเนินการ	๑๑
ความยุ่งยากในการดำเนินการ	๑๓
ระยะเวลาดำเนินการ	๑๓
ผลสำเร็จของงาน	๑๓
การนำไปใช้ประโยชน์	๑๘
ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	๑๘
ผู้ร่วมดำเนินการ	๑๙
ส่วนของงานที่ผู้เสนอเป็นผู้ปฏิบัติ	๑๙
เอกสารอ้างอิง	๒๐

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ ๑ ผลผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๓	๑๕
ตารางที่ ๒ รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านเขากลาง ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๓	๑๕
ตารางที่ ๓ เงินทุนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๓	๑๖
ตารางที่ ๔ แผนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ปี ๒๕๕๓	๑๗
ตารางที่ ๕ แผนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ปี ๒๕๕๔	๑๗

ชื่อผลงาน การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ตำบลปิ่นแต อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

๑. ความรู้ทางวิชาการหรือแนวคิดที่ใช้ในการดำเนินการ

การตรวจเอกสารเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ได้แบ่งหัวข้อการตรวจเอกสาร ดังนี้

- ๑.๑ ความหมายและองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน
- ๑.๒ บทบาทของกรมส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- ๑.๓ บทบาทของสำนักงานเกษตรจังหวัดในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- ๑.๔ การประเมินวิสาหกิจชุมชน
- ๑.๕ การจัดตั้งและการดำเนินงานศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
- ๑.๖ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๑ ความหมายและองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ได้ให้ความหมายของวิสาหกิจชุมชน ไว้ในมาตราที่ ๓ ว่า วิสาหกิจชุมชน หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกัน ประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการ ประกาศกำหนด (กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๙)

วิชิต นันทสุวรรณ (๒๕๔๔) ได้กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชน คือการประกอบการที่รวมถึง กระบวนการคิด การจัดการผลผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอน โดยภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือ เครือข่ายองค์กรชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและการเรียนรู้ของชุมชน วิสาหกิจชุมชนมิได้มี เป้าหมายอยู่ที่การสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคม ซึ่งได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคม วิสาหกิจชุมชนจึงมีความหมายครอบคลุมกิจกรรม ดังต่อไปนี้

๑) การแปรรูปหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิตของชุมชน เป็นกิจกรรมต่อเนื่อง จากการผลิตทางการเกษตร เพื่อการพึ่งพาตนเองและเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตรของ องค์กรสู่ชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชน

๒) การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน เช่น ผลิตภัณฑ์ เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ วนผลไม้พื้นบ้าน การแปรรูปพืชผักผลไม้พื้นบ้านรูปแบบต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์ ยาสมุนไพร ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยว พิพิธภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น

๓) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองการพึ่งตนเองขององค์กรชุมชนและ เครือข่าย องค์กรชุมชน เช่น น้ำปลา ปุ๋ย เครื่องมือ เครื่องใช้ อาหารและยาสมุนไพร เป็นต้น

๔) การพัฒนาระบบตลาด การบริการและสวัสดิการชุมชน เช่น ร้านค้าชุมชน ลานค้า (ตลาด) ชุมชน ศูนย์สุขภาพพื้นบ้าน เป็นต้น

เสรี พงศ์พิศ (๒๕๔๖) ได้กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋ว เพื่อการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ทุนในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าเพียงแต่เงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม วิสาหกิจชุมชนจึงมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๗ ประการ คือ

- ๑) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
- ๒) ผลผลิตมาจากกระบวนการชุมชน
- ๓) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
- ๔) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล
- ๕) มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ
- ๖) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
- ๗) มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป็นเป้าหมาย

๑.๒ บทบาทของกรมส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

สมศักดิ์ สุริโย (๒๕๔๗) ได้กล่าวว่า บทบาทของกรมส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน มีดังนี้

- ๑) เป็นหน่วยงานนิติบุคคลตามกฎหมายในการรับผิดชอบเบียดเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย การเลิกกิจการ
- ๒) เป็นสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและ คณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
- ๓) ดำเนินการให้เกิดการส่งเสริมการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายอย่างครบวงจรตามความต้องการ

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ หมวด ๔ ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของกรมส่งเสริมการเกษตร ดังนี้ (กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๙.)

มาตราที่ ๖ และ ๙	รับผิดชอบเบียดเบียนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย
มาตราที่ ๒๕	รับคำขอการส่งเสริมหรือสนับสนุนจากวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย
มาตราที่ ๒๖	กำหนดมาตรการในการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในระดับปฐมภูมิ หมายถึงขั้นพื้นฐานปัจจัยสี่และสิ่งจำเป็นในชุมชน
มาตรา ๒๗	จัดให้มีมาตรการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ รวมทั้งการส่งเสริมในระดับสูงขึ้น
มาตรา ๒๘	ส่งเสริมเครือข่าย การตลาด และเชื่อมโยงกับส่วนอื่น ๆ เช่น ภาคอุตสาหกรรม
มาตรา ๒๙	การพัฒนามาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์

มาตรา ๓๐ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมสนับสนุน รวมทั้งเงินทุน การจัดการฝึกอบรมต่าง ๆ รวมถึงการแก้ไข กฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อ การดำเนินงานหรือการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

สำนักเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (๒๕๕๐) รายงานว่า นโยบายกรม ส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน โดยยึดถือกรมส่งเสริมการเกษตรได้ให้นโยบายใน การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

๑) วิสาหกิจชุมชนขั้นพื้นฐาน คือกลุ่มที่รวมตัวกันทำกิจกรรมประกอบธุรกิจ การพัฒนาควรเน้น

(๑) การส่งเสริมให้ความรู้ด้านสังคม สร้างความเข้มแข็ง สร้างผู้นำ กระบวนการมีส่วนร่วม ทำการผลิตอย่างง่าย การตลาดของกิจการวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

(๒) กำหนดเป้าหมายตลาดในชุมชน (หมู่บ้านและตำบล) เป็นหลัก

(๓) ส่งเสริมการพัฒนาเครือข่ายแนวอนให้แต่ละวิสาหกิจชุมชนทั้งประเภท กิจการเดียวกันและต่างประเภทกิจการ ให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและเกื้อกูล มีการพบปะเพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร วิชาการ การตลาด ทั้งการซื้อการขาย การกระจายสินค้าและวัตถุดิบ

๒) วิสาหกิจชุมชนก้าวหน้า คือวิสาหกิจชุมชนพื้นฐานที่มีความเข้มแข็งแล้ว ควรมี การพัฒนาด้าน

(๑) การส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์

(๒) การให้ความรู้ด้านประกอบการ การวิเคราะห์ความเสี่ยง แผนธุรกิจ การเงิน และการตลาด

(๓) การพัฒนาสินค้าระดับสูงขึ้น เพื่อการแข่งขัน

(๔) การเชื่อมโยง การประสานแหล่งทุน

(๕) การขยายช่องทางการตลาด มองหาตลาดภายนอก

สำนักเลขาธิการคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชน (๒๕๔๙) รายงานแนวทางปฏิบัติ การส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน เป็น ๖ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การประเมินวิสาหกิจชุมชน (การค้นหาค่าศักยภาพวิสาหกิจชุมชน) เพื่อให้ ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ทราบระดับความเข้มแข็งและผลลัพธ์ของการดำเนินงานวิสาหกิจ ชุมชนและสามารถวางแผนพัฒนาได้ตามความพร้อมของแต่ละวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนที่ ๒ วิสาหกิจชุมชนเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ โดยคัดเลือกวิสาหกิจชุมชนหรือ ชุมชนที่มีการบริหารจัดการที่ดีเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เป็นแหล่งเรียนรู้และส่งเสริมและสนับสนุน ให้วิสาหกิจชุมชนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่คัดเลือกไว้ หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ที่มีในชุมชน หรือจาก หน่วยงานภาคีบางส่วนให้วิสาหกิจชุมชนได้เรียนรู้วิธีการคิด แนวทางการวิเคราะห์แก้ไขปัญหา แนวทางการบริหารจัดการที่ดีโดยชุมชน

ขั้นตอนที่ ๓ วิสาหกิจชุมชนกำหนดแผนการพัฒนา จากการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน และจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของวิสาหกิจชุมชน เจ้าหน้าที่จะต้องร่วมกับชุมชนสรุปความต้องการที่แท้จริงที่สอดคล้องกับศักยภาพ จัดทำเป็นแผนพัฒนาของแต่ละวิสาหกิจชุมชนและช่วยวิสาหกิจชุมชนวิเคราะห์แผนการพัฒนาของแต่ละวิสาหกิจชุมชนที่กำหนดขึ้น โดยจำแนกแนวทางเป็นประเด็นที่วิสาหกิจชุมชนดำเนินการได้ และประเด็นที่ต้องการส่งเสริมและสนับสนุน

ขั้นตอนที่ ๔ การส่งเสริมสนับสนุน

๔.๑ แผนพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนที่วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ เจ้าหน้าที่ควรอำนวยความสะดวกหรือช่วยเหลือประสานงานในบางส่วนเพื่อให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินการตามแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพและควรส่งเสริมและสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนได้มีการประเมินศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

๔.๒ แผนการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนที่ต้องการส่งเสริมและสนับสนุนจากภายนอก นายทะเบียนควรประสานหน่วยงานภาคี องค์กรท้องถิ่น เครือข่ายชุมชน หรือส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางการสนับสนุน

ขั้นตอนที่ ๕ การประเมินศักยภาพต่อเนื่อง วิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ควรส่งเสริมให้มีการประเมินศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นขั้นตอน สามารถใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนนั้น ๆ รวมทั้งภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้องสามารถใช้เป็นข้อมูลในการเข้าไปส่งเสริมสนับสนุนได้ตรงตามศักยภาพ

ขั้นตอนที่ ๖ การรายงาน

๖.๑ เกษตรจังหวัดในฐานะเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด สรุปความก้าวหน้าในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเสนอคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด เพื่อทราบผลการดำเนินงานและพิจารณาให้การส่งเสริมสนับสนุนเพิ่มเติมหรือช่วยเหลือแก้ไขปัญหาอุปสรรค

๖.๒ เลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด รวบรวมผลการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดเสนอสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนตามแบบรายงานที่กำหนดเพื่อเสนอคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนต่อไป

๑.๓ บทบาทของสำนักงานเกษตรจังหวัดในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

ในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ นั้น ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (ในระดับชาติ) และคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ซึ่งคณะกรรมการในระดับจังหวัดนั้นประกอบไปด้วยผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปลัดจังหวัด สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนกรมสรรพากร ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนธนาคารออมสิน ผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัด และผู้แทนจากวิสาหกิจชุมชน โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธานกรรมการ และเกษตรจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งทำหน้าที่ส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้าหรือทรัพย์สิน

ทางปัญญา หรือการใด ๆ เพื่อประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด (กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๔๙)

สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง (๒๕๕๑ ก) ได้ระบุว่า คำสั่งคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดพัทลุง แต่งตั้งคณะกรรมการ ดังนี้

๑) คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดพัทลุง จำนวน ๒๑ คน โดยมีเกษตรจังหวัดพัทลุง เป็นประธาน ส่วนราชการ ๑๗ คน เป็นอนุกรรมการ หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรและนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง เป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ ตามลำดับ มีหน้าที่

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเกี่ยวกับมาตรการ แผนพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด

(๒) ประสานงานหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) พิจารณาหรือเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดเกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔

(๔) พิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนหรือตามที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดมอบหมาย

๒) คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอำเภอ โดยมี นายอำเภอ เป็นประธาน ส่วนราชการในระดับอำเภอ ๗ คน ผู้แทนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ๑ คน ประธานกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรระดับอำเภอ ๑ คน สมาชิกสภาจังหวัด (สจ.) ๑ คน ประธานชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน ๑ คน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลทุกตำบล เกษตรอำเภอและนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ ตามลำดับ มีหน้าที่

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดพัทลุง เกี่ยวกับมาตรการ แผนพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนระดับอำเภอ

(๒) ประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในอำเภอ เป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) พิจารณาหรือเสนอต่อคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัดพัทลุงเกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในอำเภอ ตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.๒๕๔๘

(๔) พิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดพัทลุงมอบหมาย

สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง (๒๕๕๑ ข) ได้ระบุว่า กลุ่ม/องค์กร/ชุมชน เห็นว่า พร้อมตามหลักเกณฑ์กำหนด พ.ร.บ.ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ดำเนินการขอจดทะเบียนตามลำดับและขั้นตอน ดังนี้

๑) ขอแบบ สวช.๑ ได้ที่ สำนักงานเกษตรอำเภอหรือศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ทุกตำบล

- ๒) กลุ่ม/องค์กร/ชุมชน รวบรวมสมาชิก และมอบหมายให้มีผู้แทน ๒ คน โดย สมาชิกทุกคน ลงรายชื่อรับรอง กรอกรายละเอียดในหนังสือมอบอำนาจ
- ๓) กลุ่ม/องค์กร/ชุมชน กรอกรายละเอียด ตามแบบ สวช.๑ ให้ครบถ้วน
- ๔) รวบรวมหลักฐาน ประกอบด้วย หนังสือมอบอำนาจ รายละเอียดกิจกรรม สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของสมาชิกทุกคน
- ๕) ตัวแทนที่ได้รับมอบหมาย ยื่นแบบได้ที่ สำนักงานเกษตรอำเภอหรือศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
- ๖) เกษตรอำเภอหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ตรวจสอบเอกสาร และลงนามรับเรื่อง ในแบบ สวช.๑ และออกใบรับเรื่องจดทะเบียน (ทวช.๑) ให้แก่ตัวแทนที่ได้รับมอบหมายของกลุ่ม/องค์กร
- ๗) นายทะเบียน (เกษตรอำเภอ) พิจารณาข้อมูล/เอกสารหลักฐาน ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ให้แล้วเสร็จภายใน ๗ วัน (พิจารณาเพื่อ รับจด หรือ ไม่รับจด)

๑.๔ การประเมินวิสาหกิจชุมชน

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งหรือล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชนนั้น จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้น พบว่า ได้มีการกำหนดมาตรฐานหรือเกณฑ์ในการประเมินการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งผลิตภัณฑ์ชุมชนและผลิตภัณฑ์โอท็อป (ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลิตภัณฑ์จากวิสาหกิจชุมชน) เอาไว้ โดยหน่วยงานหลายหน่วยงาน ดังนี้

นุชจรรย์ ทิวาลัย (๒๕๔๗) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเข้มแข็ง พบว่า องค์ประกอบความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพ ประกอบด้วย

- ๑) วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์หลักที่ใช้ในการผลิตต้องเป็นวัตถุประสงค์ที่มีอยู่ในชุมชน
- ๒) แหล่งทุน กลุ่มจะต้องมีทุนดำเนินการเป็นของตนเอง หากไม่มีทุนดำเนินการกลุ่มจะต้องมีศักยภาพ มีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุนอื่น ๆ
- ๓) ผู้นำ กลุ่มจะต้องมีผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถในการบริหารโครงการ
- ๔) ภูมิปัญญา กลุ่มจะต้องมีผลิตภัณฑ์ที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่น แล้วนำมาพัฒนาให้เข้าสู่ตลาดสากลได้
- ๕) การมีส่วนร่วม การดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม สมาชิกต้องเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และรับผลประโยชน์
- ๖) การเรียนรู้ กลุ่มจะต้องมีการเรียนรู้ การบริหารโครงการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ตลอดเวลา รวมทั้งต้องมีการถ่ายทอดให้สมาชิกได้เรียนรู้ และฝึกทักษะในการดำเนินการเช่นกัน
- ๗) การพึ่งพา กลุ่มต้องการพึ่งพาทั้งภายในและภายนอก ภายในจะต้องมีการพึ่งพาในด้านของทุน การจัดกิจกรรม ความร่วมมือของคนในองค์กร การพึ่งพาภายนอกในด้านของวิชาการ การตลาด

๘) หน่วยงานให้การสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ต้องการให้การสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อตอบสนองให้เป็นไปตามนโยบาย

จินดา ขลิบทอง (๒๕๔๕) ได้กล่าวไว้ว่าปัจจัยที่จำเป็นในการจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งองค์กร ประกอบด้วย

- ๑) มีการกำหนดเป้าหมายขององค์กรที่ชัดเจน
- ๒) กำหนดโครงสร้าง บทบาท และนโยบายขององค์กรเหมาะสม
- ๓) มีการดำเนินกิจกรรมและโครงการอย่างต่อเนื่อง
- ๔) กลุ่มทำงานควรมีแรงจูงใจและมีจิตสำนึกของการเป็นผู้นำสูง
- ๕) มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรอย่างมีส่วนร่วม
- ๖) พัฒนางค์กรด้วยการให้การศึกษาศึกษาการฝึกอบรมอย่างเจาะลึกและต่อเนื่องแก่คนในองค์กร
- ๗) มีความสัมพันธ์ที่ดีภายในการสร้างเครือข่ายระหว่างองค์กร

กรมส่งเสริมการเกษตร (๒๕๔๙) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ (๑) การประเมินกระบวนการ ประกอบด้วย ทิศทางของวิสาหกิจชุมชนในด้านการบริหารองค์กรและความรับผิดชอบต่อชุมชน การวางแผนดำเนินงานในด้านการบริหารและการเป้าหมายในการจัดทำแผนการดำเนินงาน และการจัดทำแผนปฏิบัติการและการถ่ายทอดแผนเพื่อนำไปปฏิบัติ การบริหารตลาด การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร การบริหารสมาชิก และกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ และ (๒) การประเมินผลลัพธ์ในการดำเนินงาน ซึ่งประเมินผลลัพธ์ด้านประสิทธิผลตามภารกิจของวิสาหกิจชุมชน คุณภาพสินค้าและบริการ ประสิทธิภาพของการดำเนินงาน การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน และความพึงพอใจของสมาชิก โดยแบ่งผลการประเมินออกเป็น ๓ ระดับ คือ (๑) ดี (๒) ปานกลาง และ (๓) ต้องปรับปรุง

อภิชาติ โสภางค์ และคณะ (๒๕๔๙) ได้ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบคัดกรองสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่เป็นหัตถอุตสาหกรรม โดยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดกรอง/คัดสรรเพื่อเป็นแนวทางในการประเมินไว้ ๔ ประการด้วยกันคือ (๑) การประเมินด้านกระบวนการในการดำเนินการ (Process) ขององค์กร ซึ่งจะประเมินเกี่ยวกับการจัดการตลาดและลูกค้า การจัดการผู้ส่งมอบ การบริหารการผลิต การจัดส่ง และการบริหารองค์กร โดยจะให้คะแนนจากการสอบถาม สัมภาษณ์ สังเกต ขอดูเอกสาร และขอดูบันทึก (๒) การประเมินด้านตัวสินค้า จะใช้เกณฑ์ประเมินของมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นหลัก ซึ่งจะประเมินถึงความสามารถในการรับคำสั่งผลิต คุณภาพของสินค้า และคุณภาพของพนักงาน (๓) การประเมินด้านโซ่คุณค่า (Value Chain) และการส่งเสริมพัฒนาท้องถิ่น จะประเมินจากมูลค่าเพิ่มที่สร้างขึ้น สัดส่วนการใช้วัตถุดิบภายในพื้นที่ การใช้ภูมิปัญญาที่พัฒนาจากท้องถิ่น จำนวนแรงงาน และการสร้างตลาดในผลิตภัณฑ์หรือสินค้าเกี่ยวเนื่องอื่น ๆ และ (๔) การประเมินด้านผลลัพธ์ขององค์กร ซึ่งจะประเมินคุณภาพของสินค้าและบริการ ต้นทุนของสินค้า ความรวดเร็วและความถูกต้องในการจัดส่ง ความยืดหยุ่นในการพัฒนาสินค้า และการสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมท้องถิ่น

สำหรับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้น สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (ม.ป.ป.) ได้จัดขึ้นเพื่อรองรับการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนหรือระดับพื้นที่ซึ่งไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร โดยมาตรฐานนี้มีรายละเอียดที่เฉพาะสำหรับแต่ละผลิตภัณฑ์ เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนขนมไทย มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนไวน์ผลไม้ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนผลิตภัณฑ์กะลามาพร้าว เป็นต้น ซึ่งในรายละเอียดของมาตรฐานเหล่านี้จะกล่าวถึง คุณลักษณะที่ต้องการของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ สุกลักษณะ การบรรจุ เครื่องหมายและฉลาก การชั่งตวงอย่างและเกณฑ์ตัดสิน การทดสอบ เป็นต้น

ปริญญา เร่งพินิจ (๒๕๔๙) ได้นำเสนอมาตรฐานระบบการจัดการสำหรับวิสาหกิจชุมชน แก่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งประกอบไปด้วย ๕ หมวด คือ (๑) การบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิก ประกอบด้วย โครงสร้างกลุ่ม บทบาทหน้าที่ของประธาน/กรรมการกลุ่ม การฝึก/การสอนให้สมาชิกมีความสามารถในการทำงาน การทบทวนและติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่ม (๒) การบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้า ประกอบด้วย ความเข้าใจในกลุ่มลูกค้า/กลุ่มเป้าหมาย และช่องทางการจัดจำหน่าย การรับคำสั่งซื้อ (๓) การบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิต ประกอบด้วย การจัดซื้อและจัดหาวัตถุดิบหรือปัจจัยการผลิต การผลิตสินค้า เครื่องมือ/อุปกรณ์และสถานที่ผลิต การบรรจุและจัดส่ง (๔) การบริหารจัดการด้านบัญชีและการเงิน ประกอบด้วย รายรับและรายจ่าย ต้นทุนและกำไร การเงิน ทรัพย์สินและหนี้สิน และ (๕) การปรับปรุงและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน ประกอบด้วย การพัฒนาด้านการเรียนรู้ของกลุ่ม/สมาชิก การพัฒนาด้านเทคนิคและฝีมือการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์และฉลาก การพัฒนาปรับปรุงธุรกิจ การพัฒนาด้านการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน การพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชน การพัฒนาด้านการพึ่งตนเอง และการอนุรักษ์ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑.๕ ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน

วิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง หมู่ที่ 13 ตำบลปิ่นแต อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุงได้พัฒนาจากศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (๒๕๔๔) กล่าวถึงรายละเอียดของศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ดังนี้

๑) การจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน

ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ก่อตั้งขึ้นโดยมีสาเหตุมาจากการขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี ทำให้การทำนาได้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ คุณภาพไม่ดีและขายไม่ได้ราคา นอกจากนี้ เกษตรกรยังใช้เทคโนโลยีไม่ถูกต้องและเหมาะสม ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ขายข้าวเปลือกได้กำไรน้อย ดังนั้นทางราชการจึงต้องการให้ชุมชนโดยเกษตรกรทำนา จัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรผลิตเมล็ดพันธุ์ดี เพื่อใช้ในชุมชน เน้นให้มีการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน มีเมล็ดพันธุ์ดีใช้ตลอดไป รวมทั้งเป็นแหล่งสาธิตการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสมให้แก่เกษตรกรในชุมชน

ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน สนับสนุนชุมชนในด้านการผลิต กระจายการผลิตเมล็ดพันธุ์ดีไปสู่เกษตรกรในชุมชนรวมทั้งเป็นจุดสาธิตเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าว ดำเนินการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และได้รับสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ทุกระดับทั้งตำบล อำเภอ จังหวัด

และศูนย์ขยายพันธุ์พืช รวมทั้งมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็นองค์กร เป็นผู้รับผิดชอบบริหารจัดการและเป็นผู้ได้ประโยชน์

๒) องค์ประกอบของศูนย์ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ

(๑) แปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ๒๐๐ ไร่เป็นแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวเพื่อใช้ในชุมชนและสาธิตเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม

(๒) สถานที่ตั้งศูนย์/อุปกรณ์ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว เป็นพื้นที่บริเวณกว้างพอสมควรใช้เป็นแหล่งรวบรวมผลผลิตและกระจายพันธุ์ข้าวจากแปลง ๒๐๐ ไร่ อาจมีอุปกรณ์ผลิตเมล็ดพันธุ์อย่างง่าย ๆ เป็นสถานที่ทำงานของคณะกรรมการ สถานที่ประชุมหรือโรงเรียน

(๓) ชุมชน/เกษตรกรสมาชิก เป็นเจ้าของศูนย์ส่งเสริมและผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ชุมชน ดำเนินงานร่วมกัน โดยจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีคณะกรรมการทำหน้าที่จัดการบริหาร/จัดการงาน พัฒนาการผลิตและการตลาดเพื่อชุมชน

(๔) กองทุนการผลิต คือเงินทุนที่ได้จากการบริหารการผลิตและกระจายเมล็ดพันธุ์ข้าว รวมทั้งที่เก็บคืนจากเกษตรกรสมาชิก ในส่วนของปัจจัยการผลิตที่ได้จากทางราชการหรือที่ได้มาจากแหล่งอื่น ๆ

๓) ขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงานศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าว ดังนี้

(๑) การคัดเลือกพื้นที่และเกษตรกร พิจารณาลงพื้นที่ในตำบล อันเป็นที่ตั้งของศูนย์นำร่องเป็นอันดับแรก เพื่อสนับสนุนกิจกรรมศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ข้าวที่สำคัญ มีพื้นที่นาแปลงใหญ่ ๓,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ ไร่ ติดต่อกัน มีสภาพดินและน้ำเหมาะสม ชุมชนและเกษตรกรมีความเข้มแข็งพร้อมที่จะเข้าใจในหลักวิธีการและเป้าหมายของโครงการอย่างแท้จริง

(๒) การจัดองค์กรเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการ มี ๒ ส่วน คือ เกษตรกรที่ร่วมจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ๒๐๐ ไร่ และเกษตรกรสมาชิก ที่อยู่ในเป้าหมายพื้นที่ ๓,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ ไร่ โดยมีวิธีจัดการคือ จัดทำทะเบียนเกษตรกรสมาชิกให้ชัดเจน เพื่อผลด้านการกระจายเมล็ดพันธุ์จากแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ ๒๐๐ ไร่ โดยแบ่งเป้าหมายกระจายเมล็ดพันธุ์เป็น ๔ ส่วน ๆ ละประมาณ ๑,๐๐๐ ไร่ เพื่อการกระจายพันธุ์ในช่วง ๔ ปี และจัดประชุมเพื่อจัดทำข้อตกลงเบื้องต้นในเป้าหมายกระจายเมล็ดพันธุ์ในปีต่อไป

(๓) การจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ๒๐๐ ไร่ วัตถุประสงค์เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวใช้ในชุมชน กำหนดให้มีการนำผลผลิตที่ได้ร้อยละ ๒๐ กระจายในพื้นที่เป้าหมาย และ สาธิตเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่ถูกต้องและเหมาะสม (Good Agricultural Practice : GAP) ให้แก่เกษตรกรสมาชิก โดยอาศัยกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรในพื้นที่ เป้าหมาย ๔,๐๐๐ ไร่ การสาธิตเทคโนโลยีมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวต่อไร่ให้สูงขึ้น เพื่อเพิ่มคุณภาพข้าว โดยการเพิ่มเปอร์เซ็นต์ต้นข้าวและได้ผลผลิตข้าวที่ถูกต้องสุกนอมัย และลดต้นทุนการผลิตข้าว

(๔) การรวบรวมผลผลิตและการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ข้าว องค์กรเกษตรกร เก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวจากแปลงที่เหมาะสม นำมาตากให้แห้ง ณ จุดที่ตั้งศูนย์ โดยใช้มุ้งตาข่ายในล่อน

ปูพื้นรองตากหรือใช้อุปกรณ์อื่น ๆ และควรจะต้องทำความสะอาดเพื่อเมล็ดพันธุ์ที่ดีและได้มาตรฐาน และบรรจุเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการตรวจสอบแล้วจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ขยายเมล็ดพันธุ์พืชในภาชนะที่ได้มาตรฐาน เพื่อรอการกระจายพันธุ์ หากองค์กรเกษตรกรรมมีเงินทุนมาก อาจบรรจุเมล็ดพันธุ์ลงในกระสอบที่มีตราหรือยี่ห้อที่องค์กรเกษตรกรรมกำหนด

(๕) การกระจายพันธุ์ข้าว วิธีการกระจายเมล็ดพันธุ์อาจทำได้หลายวิธี เช่น การจำหน่าย การแลกเปลี่ยน การให้ยืมไปปลูกแล้วคืนภายหลังพร้อมดอกเบี้ย ทั้งนี้ แล้วแต่ว่าองค์กรเกษตรกรรมจะบริหารจัดการตามความเห็นชอบของชุมชน การกระจายเมล็ดพันธุ์อาจเกิดขึ้นในระยะเวลาต่างกัน คือ เมื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ได้แล้ว กระจายเมล็ดพันธุ์ไปสู่สมาชิกทันที กรณีนี้ ภาระในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์จะเป็นของเกษตรกรผู้ซื้อและจะต้องเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ไว้จนกระทั่งถึงฤดูกาลเพาะปลูกข้าวต่อไป หรือกระจายเมล็ดพันธุ์สู่สมาชิกต่อเมื่อถึงฤดูกาลเพาะปลูกต่อไป กรณีนี้ภาระในการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ จะเป็นขององค์กรเกษตรกรรมผู้ผลิต ประเด็นสำคัญคือ จะต้องมีการเก็บรักษาเมล็ดพันธุ์ให้คงอยู่สภาพดีตามหลักวิชาการทุกขั้นตอน

(๖) การขยายผลเทคโนโลยี ระหว่างการจัดทำแปลงผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ๒๐๐ ไร่ ซึ่งจัดเป็นแปลงสาธิต มีการนำเกษตรกรสมาชิกมาศึกษาเยี่ยมชมและอาศัยกิจกรรมเสริมและการสนับสนุนอื่น ๆ เช่น การฝึกอบรม การดูงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้กระบวนการโรงเรียนเกษตรกร เพื่อช่วยในการเผยแพร่เทคโนโลยี ทั้งนี้ จะต้องมีการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีด้วย

๔) การสนับสนุนของทางราชการ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร ให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตได้แก่ เมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ยเคมี และการถ่ายทอดเทคโนโลยี

๑.๖ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดวงสมร พงศพิศกุล (๒๕๔๙) ศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรหนองรีร่วมพัฒนา พบว่า การบริหารกลุ่มมีคณะกรรมการต่าง ๆ รวม ๖ คน มีการแบ่งหน้าที่กันชัดเจน และมีกฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่มที่สมาชิกทุกคนร่วมรับรู้ร่วมกัน การบริหารจัดการด้านการผลิตมีการระดมทุนจากสมาชิก มีเงินทุนหมุนเวียน เน้นการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น และกลุ่มเครือข่าย การบริหารจัดการด้านการตลาดกลุ่มมีแหล่งจำหน่ายสินค้าประจำและจำหน่ายตามงานออกร้าน โดยประธาน รองประธาน เลขานุการ และเหรัญญิก ทำหน้าที่จำหน่ายสินค้าด้านการบริหารจัดการการเงิน การจัดทำบัญชีรับจ่ายสามารถตรวจสอบได้ สมาชิกที่มาผลิตสินค้าจะได้รับค่าแรง ผลกำไรจะปันผลให้สมาชิกทุกคนปีละ ๑ ครั้ง

วสันต์ กุ้เกียรติกุล (๒๕๔๙) ศึกษาแนวทางการบูรณาการงานส่งเสริมการเกษตรกับงานวิสาหกิจชุมชนในระดับพื้นที่ กล่าวว่า แนวทางการบูรณาการงานส่งเสริมการเกษตรกับงานวิสาหกิจชุมชนในระดับพื้นที่ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร มี ๙ ขั้นตอนการปฏิบัติ ได้แก่ (๑) การศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่และชุมชน (๒) ถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตและอื่น ๆ (๓) กระตุ้นให้เกิดกลุ่มหรือองค์กรเกษตรกรรม (๔) ส่งเสริมและพัฒนากลุ่มหรือองค์กรเกษตรกรรมให้เข้มแข็ง (๕) ส่งเสริมให้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน (๖) ประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน (๗) ส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (๘) ประสานหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างเครือข่าย (๙) ส่งเสริมกลุ่มองค์กรวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายเป็นศูนย์กลางการให้บริการ คำปรึกษา อำนวยความสะดวกแก่เกษตรกร

รวมทั้งการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล และแนวทางการส่งเสริมธุรกิจวิสาหกิจชุมชนของ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย (๑) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การจัดการองค์กรและ บริหารธุรกิจด้วยวิธีต่าง ๆ (๒) ประสานงานติดต่อผู้นำวิสาหกิจชุมชน ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมและแก้ไขปัญหา (๓) เป็นที่ปรึกษาด้านการจัดการองค์กรและบริหารธุรกิจ (๔) สนับสนุน ทรัพยากรงบประมาณและข้อมูลข่าวสาร (๕) จัดอบรมให้ความรู้ (๖) เป็นวิทยากรด้านการจัดการ องค์กรและบริหารธุรกิจ (๗) ติดตามและประเมินผล

๒. สารและขั้นตอนการดำเนินการ

หลักการและเหตุผล

อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ได้ดำเนินการส่งเสริมให้มีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ตามพ.ร.บ.วิสาหกิจชุมชน และนโยบายของกรมส่งเสริมการเกษตร จนถึงปัจจุบัน มีวิสาหกิจชุมชนจำนวน ๗๕ แห่ง นับเป็นร้อยละ ๑๓.๕ ของจำนวนวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดของจังหวัด พัทลุง (๕๕๗ แห่ง) แยกได้ดังนี้ วิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตพืช จำนวน ๘ แห่ง วิสาหกิจชุมชนด้าน การผลิตสัตว์ จำนวน ๘ แห่ง วิสาหกิจชุมชนด้านการผลิตประมง จำนวน ๓ แห่ง ด้านการแปรรูปและ ผลิตภัณฑ์ จำนวน ๑๓ แห่ง ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอและเสื้อผ้า จำนวน ๕ แห่ง ด้านเครื่องจักรสาน จำนวน ๕ แห่ง ด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำนวน ๑ แห่ง ด้านเครื่องตี จำนวน ๖ แห่ง ด้านเครื่องหนัง จำนวน ๑ แห่ง ด้านการผลิตปัจจัยการผลิต จำนวน ๙ แห่ง ด้านการผลิตสินค้าอื่น ๆ จำนวน ๑๐ แห่ง ด้านการอบรมทรัพยากรชุมชน จำนวน ๒ แห่ง และด้านบริการอื่น ๆ จำนวน ๑๓ แห่ง ซึ่งจากการ ดำเนินการส่งเสริมนี้ นายวิจารณ์ บุษรานนท์ เกษตรอำเภอควนขนุน ทำหน้าที่เป็นนายทะเบียน (กรมส่งเสริมการเกษตร, ๒๕๕๓)

วิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ตั้งอยู่บ้านเลขที่ ๗ หมู่ที่ ๑๓ ตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จัดตั้งขึ้นตามนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร ได้จดทะเบียนแล้วภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘ รหัสทะเบียน ๕-๙๓-๐๕-๐๘/๑-๐๐๐๕ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นองค์กรในการ ดำเนินธุรกิจของชุมชน โดยชุมชนรวบรวมทรัพยากร วัตถุดิบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความต้องการของ ชุมชนมาแปรรูปหรือเพิ่มมูลค่า เป็นธุรกิจ เพิ่มรายได้ หรือลดค่าใช้จ่ายของชุมชนโดยรวม ตลอดจนเพื่อ การส่งเสริมและพัฒนาด้านสังคม การบำเพ็ญสาธารณะ การพัฒนาชุมชนและเผยแพร่ข่าวสารที่เป็น ประโยชน์ โดยมีเป้าหมายหลักคือการแปรรูปข้าวสังข์หยดที่มาจากการส่งเสริมการปลูกข้าวสังข์หยดใน พื้นที่ตำบลปันแต ตามโครงการการส่งเสริมการปลูกข้าวพันธุ์ดี สร้างหลักประกันให้สมาชิก รวบรวม ผลผลิต แปรรูปและจำหน่าย ลดต้นทุนต่อหน่วยการผลิต สร้างงาน สร้างรายได้แก่สมาชิก เป้าหมาย การดำเนินงาน คือส่งเสริมให้มีการปลูกข้าวสังข์หยด และขยายสู่พื้นที่ข้างเคียง ประกอบกับในปี ๒๕๕๑ สำนักงานเกษตรอำเภอควนขนุนได้รับมอบหมายให้ดำเนินโครงการศูนย์ข้าวชุมชน จึงได้นำไป ดำเนินการในกลุ่มดังกล่าว ได้แก่สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวสังข์หยด ปุ๋ยเคมี และการถ่ายทอดเทคโนโลยี การผลิต และมีการกำหนดแผนการดำเนินงานของศูนย์ข้าวชุมชนและมีการจัดทำเงินทุนหมุนเวียนของ กลุ่ม มีการรวบรวมผลผลิตเพื่อจัดทำพันธุ์และแปรรูปจำหน่ายเพื่อเพิ่มมูลค่า และขยายข้าวพันธุ์ดีสู่ หมู่บ้านข้างเคียงตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยมีกิจกรรมหลักของกลุ่ม จำนวน ๔ กิจกรรม คือ

- ๑) ส่งเสริมการผลิตข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง ตามโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
- ๒) รวบรวมผลผลิตข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุงจากสมาชิกและอบลตความขึ้นพร้อมเก็บรักษา
- ๓) แปรรูปผลผลิตข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุง
- ๔) จำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์แปรรูป

ดังนั้น จากความเป็นมาและสภาพการดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น จึงได้รายงานผลสำเร็จของการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อประมวลผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
๒. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนางานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

เป้าหมาย

ในการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานครั้งนี้ เป็นการศึกษาและสรุปผลการดำเนินงาน พร้อมทั้งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ปี ๒๕๕๓ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ตำบลปันแต อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ๑) ประชาสัมพันธ์เรื่องวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ตำบลปันแต และจัดประชุมชี้แจงรายละเอียดวิสาหกิจชุมชน ตาม พ.ร.บ. วิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘
- ๒) รับสมัครสมาชิก มีผู้สมัครเข้าร่วม จำนวน ๘๘ ราย แยกเป็นผู้ชาย ๒๗ คน และผู้หญิง ๖๑ คน
- ๓) คัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำแหน่ง ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก และกรรมการ
- ๔) จัดทำระเบียบข้อบังคับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (บ้านเขากลาง) ว่าด้วยการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๗ หมวด หมวดที่ ๑ วัตถุประสงค์ หมวดที่ ๒ สมาชิก หมวดที่ ๓ การส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมวดที่ ๔ การดำเนินงาน หมวดที่ ๕ การประชุม หมวดที่ ๖ คณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการดำเนินการ และหมวดที่ ๗ การเงินและการบัญชี
- ๕) จัดทำแผนการดำเนินงานของกลุ่ม ได้แก่ การส่งเสริมการผลิตข้าวสังข์หยด การรวบรวมผลผลิต การแปรรูป และการจำหน่าย
- ๖) ระดมทุนจากสมาชิกเพื่อดำเนินงานตามแผนของกลุ่ม

- ๗) จัดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ตาม พ.ร.บ.วิสาหกิจชุมชน
- ๘) ดำเนินงานตามแผนของกลุ่ม
- ๙) การขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ
- ๑๐) การประเมินวิสาหกิจชุมชน
- ๑๑) การต่อทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

๓. ความยุ่งยากในการดำเนินการ

๓.๑ การบริหารองค์กร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ มีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกจากสมาชิก มีข้อจำกัดในพื้นฐานด้านการบริหารงานในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง การจัดทำบัญชี การบริหารงานทั่ว ๆ ไป ดังนั้น จำเป็นต้องนำคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เข้ารับการอบรมความรู้ โดยการประสานงานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไปถ่ายทอดความรู้ เช่น สำนักงานตรวจบัญชีและสหกรณ์ เป็นต้น

๓.๒ การบริหารงานจัดการผลผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ มีขั้นตอนในการจัดการผลผลิตหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ การผลิตจนถึงการเก็บเกี่ยว โดยเน้นให้ได้ผลผลิตที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ผลผลิตปลอดภัยจากสารเคมีและไม่มีข้าวพันธุ์ปน และหลังจากการรวบรวมผลผลิตจากสมาชิก มีการลดความชื้นให้อยู่ในเกณฑ์ไม่เกิน ๑๔ เปอร์เซ็นต์ และเก็บรักษาไม่ให้มีศัตรูรบกวน ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงต้องเป็นผู้มีความรู้ลักษณะสหวิชาการ

๔. ระยะเวลาที่ดำเนินการ

การจัดทำรายงานฉบับนี้ดำเนินการระหว่าง มกราคม ๒๕๕๓-ตุลาคม ๒๕๕๓

๔.๑ วางแผนการดำเนินงาน	มกราคม – กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓
๔.๒ รวบรวมข้อมูลการดำเนินงาน	มีนาคม – พฤษภาคม ๒๕๕๓
๔.๓ การวิเคราะห์และประมวลผลการดำเนินงาน	มิถุนายน – สิงหาคม ๒๕๕๓
๔.๔ จัดทำรายงานผลการดำเนินงาน	กันยายน – ตุลาคม ๒๕๕๓

๕. ผลสำเร็จของงาน

๕.๑ เจริญปริมาณ

๕.๑.๑ การส่งเสริมการผลิต

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เน้นหนักการผลิตข้าวสังข์หยดเพื่อนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ได้รับสนับสนุนตามโครงการศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ดังนี้ ปี ๒๕๕๑ เมล็ดพันธุ์ข้าวสังข์หยด จากบพัฒนาจังหวัด จำนวน ๓,๐๐๐ กิโลกรัม ปี ๒๕๕๒ เมล็ดพันธุ์ข้าวสังข์หยด จากบพัฒนาจังหวัด จำนวน ๒,๐๐๐ กิโลกรัม และโครงการยุทธศาสตร์ข้าว (จีไอ) จำนวน ๙,๐๐๐ กิโลกรัม กลุ่มมีวิธีการบริหารจัดการ ดังนี้

๑) การกระจายการผลิต ปี ๒๕๕๑ จัดสรรให้สมาชิกปลูกในพื้นที่ ๒๐๐ ไร่ ขยายผลในปีที่ ๑ โดยการแลกเปลี่ยนพันธุ์ข้าวในพื้นที่ หมู่ที่ ๑๓ ต.ปิ่นตอ ๖๐๐ ไร่ ปีที่ ๒ ขยายในพื้นที่ตำบลปิ่นตอ หมู่ที่ ๗ พื้นที่ ๒๑๗ ไร่ หมู่ที่ ๑๐ พื้นที่ ๑๑๔ ไร่ หมู่ที่ ๑ พื้นที่ ๓๕ ไร่ และหมู่ที่ ๘-๙ พื้นที่ ๒๐๐ ไร่ พื้นที่ตำบลมะกอกเหนือ หมู่ที่ ๘ พื้นที่ ๓๑๕ ไร่ หมู่ที่ ๓ พื้นที่ ๖๐ ไร่ ปี ๒๕๕๓ จัดสรรในพื้นที่ หมู่ที่ ๑-๒ ตำบลปิ่นตอ พื้นที่ ๒๐๐ ไร่

๒) การรับซื้อผลผลิต รับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิก ปี ๒๕๕๐ จำนวน ๖๐ ตัน ปี ๒๕๕๑ จำนวน ๔๒ ตัน ปี ๒๕๕๒ จำนวน ๘๕ ตัน

๓) การจัดการผลผลิตของสมาชิก กลุ่มกำหนดกลยุทธ์การสร้างราคาข้าวสังข์หยด ให้สมาชิกจะต้องแบ่งผลผลิตข้าวสังข์หยดเป็น ๔ ส่วน คือ ๑.เก็บข้าวไว้กินเองภายในครอบครัว ๒. เก็บไว้เป็นเมล็ดพันธุ์ในฤดูกาลต่อไป ๓.รวบรวมขายให้กลุ่ม และ ๔.เก็บข้าวไว้รอขายในช่วงได้ราคาดี เมื่อทำอย่างนี้แล้ว ผลดีตกอยู่ที่ชาวนาไม่ต้องซื้อข้าวกิน ในฤดูทำนาก็ไม่ต้องซื้อเมล็ดพันธุ์ เมื่อข้าวปรับราคาสูงขึ้นชาวนาก็สามารถนำข้าวมาขายได้ โดยที่ขายไม่ตกอยู่ในมือของพ่อค้าคนกลาง

๔) จัดทำแปลงเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตตลอดฤดูกาลผลิตตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร และแบ่งการจัดทำแปลงของสมาชิกออกเป็น เกษตรกรจัดทำแปลงสาธิต เกษตรกรชาวนาชั้นนำตัวแทนตำบล ชาวนาแปลงพันธุ์ (ไข่แดง) ชาวนามืออาชีพ (ไข่ขาว)

๕) การสำรองพันธุ์ข้าว สำหรับสมาชิกกู้ยืม สมาชิกสามารถส่งคืนพันธุ์ข้าว เป็นเงินสด ราคา กิโลกรัมละ ๒๐ บาท หรือส่งคืนในรูปแบบเมล็ดพันธุ์ ที่ความชื้นไม่เกิน ๑๕ %

๕.๑.๒ การส่งเสริมการแปรรูปและจำหน่าย

๑) ด้านผลิตภัณฑ์ ในปี ๒๕๕๑ เริ่มผลิตเฉพาะข้าวซ้อมมือเพียงอย่างเดียวและจำหน่ายเป็นกระสอบปุ๋ย กระสอบละ ๕๐ กิโลกรัม ปี ๒๕๕๒ ผลิตข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ และแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพิ่มขึ้น การจำหน่ายส่วนใหญ่บรรจุในบรรจุภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ ขนาด ๑, ๒ และ ๕ กิโลกรัม และปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์ ๖ ชนิด ได้แก่ ข้าวกล้องสังข์หยด ข้าวซ้อมมือสังข์หยด ข้าวกล้องสังข์หยดหัก ๕๐% แป้งข้าวสังข์หยด จมูกข้าวสังข์หยดและขนมทองพับข้าวสังข์หยด ปริมาณการผลิต ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๓ ข้าวกล้องสังข์หยด จำนวน ๖๔.๒๘ ตัน ข้าวซ้อมมือสังข์หยด จำนวน ๖๔.๒๘ ตัน ข้าวสังข์หยดหัก ๕๐% จำนวน ๖.๘๑ ตัน แป้งข้าวสังข์หยด จำนวน ๒.๑๐ ตัน จมูกข้าวสังข์หยด จำนวน ๑๒.๕๐ ตัน และขนมทองพับข้าวสังข์หยด จำนวน ๑๐,๓๐๐ ถุง (ตารางที่ ๑)

๒) รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ตั้งแต่ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๓ เป็นเงิน ๙,๖๗๘,๕๕๐ บาท แยกเป็น ข้าวกล้องสังข์หยด เป็นเงิน ๒,๘๙๒,๖๐๐ บาท ข้าวซ้อมมือสังข์หยด เป็นเงิน ๒,๘๙๒,๖๐๐ บาท ข้าวสังข์หยดหัก ๕๐% เป็นเงิน ๑,๑๘๓,๓๕๐ บาท แป้งข้าวสังข์หยด เป็นเงิน ๑๐๗,๐๐๐ บาท จมูกข้าวสังข์หยด เป็นเงิน ๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท และขนมทองพับข้าวสังข์หยด เป็นเงิน ๑๐๓,๐๐๐ บาท (ตารางที่ ๒)

ตารางที่ ๑ ผลผลิตของของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๓

ที่	ผลิตภัณฑ์	ปีที่ผลิต			
		๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	รวม
๑	ข้าวกล้องสังข์หยด (ตัน)	๑๑.๓๓	๒๒.๙๕	๓๐.๐๐	๖๔.๒๘
๒	ข้าวซ้อมมือสังข์หยด (ตัน)	๑๑.๓๓	๒๒.๙๕	๓๐.๐๐	๖๔.๒๘
๓	ข้าวสังข์หยดหัก ๕๐% (ตัน)	๑.๒๖	๒.๕๕	๓.๐๐	๖.๘๑
๔	แป้งข้าวสังข์หยด (ตัน)	-	๐.๑๐	๒.๐๐	๒.๑๐
๕	จมูกข้าวสังข์หยด (ตัน)	-	๒.๕๐	๑๐.๐๐	๑๒.๕๐
๖	ขนมทองพับข้าวสังข์หยด (ถุง)	-	๓๐๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๓๐๐

ตารางที่ ๒ รายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ปี ๒๕๕๑ - ๒๕๕๓

ที่	ผลิตภัณฑ์	ปีที่ผลิต			
		๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	รวม
๑	ข้าวกล้องสังข์หยด (บาท)	๕๐๙,๘๕๐	๑,๐๓๒,๗๕๐	๑,๓๕๐,๐๐๐	๒,๘๙๒,๖๐๐
๒	ข้าวซ้อมมือสังข์หยด (บาท)	๕๐๙,๘๕๐	๑,๐๓๒,๗๕๐	๑,๓๕๐,๐๐๐	๒,๘๙๒,๖๐๐
๓	ข้าวสังข์หยดหัก ๕๐% (บาท)	๔๔,๑๐๐	๘๙,๒๕๐	๑,๐๕๐,๐๐๐	๑,๑๘๓,๓๕๐
๔	แป้งข้าวสังข์หยด (บาท)	-	๕,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐	๑๐๗,๐๐๐
๕	จมูกข้าวสังข์หยด (บาท)	-	๕๐๐,๐๐๐	๒,๐๐๐,๐๐๐	๒,๕๐๐,๐๐๐
๖	ขนมทองพับข้าวสังข์หยด (บาท)	-	๓,๐๐๐	๑๐๐,๐๐๐	๑๐๓,๐๐๐
	รวม	๑,๐๖๓,๘๐๐	๒,๖๖๒,๗๕๐	๕,๙๕๐,๐๐๐	๙,๖๗๘,๕๕๐

๓) ด้านเงินทุน ตั้งแต่ ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๓ มีเงินทุนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นเงิน ๒,๘๘๘,๘๔๐๖ บาท แยกเป็น การระดมหุ้นจากสมาชิก จำนวน ๘๐๔,๓๐๐ บาท และการกู้ยืมจาก กลุ่มออมทรัพย์ เป็นเงิน ๒,๐๘๔,๕๔๐๖ บาท (ตารางที่ ๓)

ตารางที่ ๓ เงินทุนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ปี ๒๕๕๑-๒๕๕๓

ที่	แหล่งเงินทุน	ปีที่ผลิต			
		๒๕๕๑	๒๕๕๒	๒๕๕๓	รวม
๑	การระดมทุนจากสมาชิก	๔๑๕,๗๖๗	๑๗๑,๘๗๙	๒๑๖,๖๕๔	๘๐๔,๓๐๐
๒	การกู้ยืมจากกลุ่ม ออมทรัพย์	-	๒,๐๘๔,๑๐๖	-	๒,๐๘๔,๑๐๖
	รวม	๔๑๕,๗๖๗	๒,๒๕๕,๙๘๕	๒๑๖,๖๕๔	๒,๘๘๘,๘๐๖

๔) ด้านกระบวนการจัดการสินค้าและบริการ

- (๑) กลุ่มมีโรงสีข้าวชุมชนกำลังการผลิต ๑๒ ตันต่อวัน
- (๒) เครื่องอบลดความชื้น ๓๐ ตันต่อวัน อบวันละ ๓-๔ ชั่วโมง ชั่วโมงละ

๘ ตัน

- (๓) กลุ่มดำเนินการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ จากเดิมจำหน่ายข้าวเป็นกระสอบ ๆ ละ ๕๐ กิโลกรัม เปลี่ยนเป็นถุงบรรจุข้าวสารมีสัญลักษณ์ของกลุ่ม ถุงขนาด ๑, ๒ และ ๕ กิโลกรัม
- (๔) การใช้เครื่องปิดปากถุงระบบสุญญากาศ เพื่อยืดอายุการเก็บรักษา
- (๕) ติดตั้งระบบป้องกันหนู/นกภายในโรงสีข้าว
- (๖) ปรับปรุงพื้นภายในโรงสีข้าวเพื่อให้สะดวกต่อการใช้งาน
- (๗) ติดตั้งอุปกรณ์คัดแยกวัชพืชและสิ่งเจือปน
- (๘) สร้างไซโลเก็บสำรองแกลบ

๕) การจัดทำแผนการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ชัดเจน ปี ๒๕๕๓ วางแผนผลิตข้าวกล้องสังข์หยด จำนวน ๓๐ ตัน ข้าวซ้อมมือสังข์หยด จำนวน ๓๐ ตัน ข้าวสังข์หยดหัก ๕๐ % จำนวน ๓ ตัน แป้งข้าวสังข์หยด จำนวน ๒,๐๐๐ กิโลกรัม จมูกข้าวสังข์หยด จำนวน ๑๐,๐๐๐ กิโลกรัม และขนมทองพับ จำนวน ๑๐,๐๐๐ ถุง (ตารางที่ ๔) และ ปี ๒๕๕๔ ข้าวกล้องสังข์หยด จำนวน ๗๒ ตัน ข้าวซ้อมมือสังข์หยด จำนวน ๗๒ ตัน ข้าวสังข์หยดหัก ๕๐ % จำนวน ๑๒ ตัน แป้งข้าวสังข์หยด จำนวน ๓๖๐ กิโลกรัม จมูกข้าวสังข์หยด จำนวน ๑,๒๐๐ กิโลกรัม และขนมทองพับ จำนวน ๒,๔๐๐ ถุง (ตารางที่ ๕)

๖) การบริหารจัดการองค์กรและบริหารสมาชิก

(๑) มีโครงสร้างการบริหารของกลุ่มที่ชัดเจน ประกอบด้วยประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก กรรมการ และสมาชิก คณะกรรมการได้มาจากการคัดเลือกของสมาชิก

- (๒) กลุ่มมีระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการดำเนินงานของกลุ่มที่ชัดเจน
- (๓) มีการจัดทำบัญชีกลุ่ม
- (๔) มีการประชุมกลุ่มเป็นประจำทุกเดือน
- (๕) มีการพัฒนาสมาชิก โดยการอบรมให้ความรู้ และนำทัศนศึกษาดูงาน
- (๖) มีการจัดสรรรายได้แก่สมาชิก

ตารางที่ ๔ แผนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ปี ๒๕๕๓

ที่	เดือน	กิจกรรมการผลิต					
		ข้าวกล้อง สังข์หยด (ตัน)	ข้าวซ้อมมือ สังข์หยด (ตัน)	ข้าวสังข์หยด หัก ๕๐% (ตัน)	แป้งข้าว สังข์หยด (กก.)	ขนมทองพับ (ถุง)	จุ่มข้าว สังข์หยด (กก.)
๑	มกราคม	๐	๐	๐	๐	๘๐๐	๐
๒	กุมภาพันธ์	๒	๑	๐	๐	๘๐๐	๕๐๐
๓	มีนาคม	๒	๒.๕	๐.๓๐	๒๐๐	๘๐๐	๕๐๐
๔	เมษายน	๓.๕	๓.๕	๐.๓๐	๒๐๐	๘๐๐	๑,๐๐๐
๕	พฤษภาคม	๒.๗๕	๒.๘๗๕	๐.๓๐	๒๐๐	๘๐๐	๑,๐๐๐
๖	มิถุนายน	๒.๗๕	๒.๘๗๕	๐.๓๐	๒๐๐	๘๐๐	๑,๐๐๐
๗	กรกฎาคม	๒.๗๕	๒.๘๗๕	๐.๓๐	๒๐๐	๘๐๐	๑,๐๐๐
๘	สิงหาคม	๒.๗๕	๒.๘๗๕	๐.๓๐	๒๐๐	๘๐๐	๑,๐๐๐
๙	กันยายน	๔	๒.๘๗๕	๐.๓๐	๒๐๐	๑,๒๐๐	๑,๐๐๐
๑๐	ตุลาคม	๒	๒.๘๗๕	๐.๓๐	๒๐๐	๘๐๐	๑,๐๐๐
๑๑	พฤศจิกายน	๒	๒.๘๗๕	๐.๓๐	๒๐๐	๘๐๐	๑,๐๐๐
๑๒	ธันวาคม	๓.๕	๒.๘๗๕	๐.๓๐	๒๐๐	๘๐๐	๑,๐๐๐
	รวม	๓๐	๓๐	๓	๒,๐๐๐	๑๐,๐๐๐	๑๐,๐๐๐

ตารางที่ ๕ แผนการผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง ปี ๒๕๕๔

ที่	เดือน	กิจกรรมการผลิต					
		ข้าวกล้อง (ตัน)	ข้าวซ้อม มือ (ตัน)	ข้าวหัก ๕๐% (ตัน)	แป้งข้าวสังข์หยด (กก.)	ขนมทองพับ (ถุง)	จุ่มข้าว (กก.)
๑	มกราคม	๖	๖	๑	๓๐	๒๐๐	๑๐๐
๒	กุมภาพันธ์	๖	๖	๑	๓๐	๒๐๐	๑๐๐
๓	มีนาคม	๖	๖	๑	๓๐	๒๐๐	๑๐๐
๔	เมษายน	๖	๖	๑	๓๐	๒๐๐	๑๐๐
๕	พฤษภาคม	๖	๖	๑	๓๐	๒๐๐	๑๐๐
๖	มิถุนายน	๖	๖	๑	๓๐	๒๐๐	๑๐๐
๗	กรกฎาคม	๖	๖	๑	๓๐	๒๐๐	๑๐๐
๘	สิงหาคม	๖	๖	๑	๓๐	๒๐๐	๑๐๐
๙	กันยายน	๖	๖	๑	๓๐	๒๐๐	๑๐๐
๑๐	ตุลาคม	๖	๖	๑	๓๐	๒๐๐	๑๐๐
๑๑	พฤศจิกายน	๖	๖	๑	๓๐	๒๐๐	๑๐๐
๑๒	ธันวาคม	๖	๖	๑	๓๐	๒๐๐	๑๐๐
	รวม	๗๒	๗๒	๑๒	๓๖๐	๒,๔๐๐	๑,๒๐๐

๗) ด้านการตลาดและการจำหน่าย

(๑) สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ ในจังหวัด เช่น ร้านค้าชุมชน บ้านเขากลางห้างโลตัส ศูนย์สินค้าโอท็อปของ อบจ.พัทลุง ไปรษณีย์จังหวัดพัทลุง ต่างจังหวัด เช่น ศาลาข้าวไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ องค์การคลังสินค้า จังหวัดสงขลานครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี

(๒) การประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ นำสินค้าแสดงและจำหน่าย ณ สถานที่จัดงานแสดงสินค้าต่าง ๆ เช่น กระทรวงพาณิชย์ เมืองทองธานี ศูนย์ประชุมมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่

๕.๒ เชิงคุณภาพ

๕.๒.๑ วิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง มีผลผลิตและผลิตภัณฑ์แปรรูปที่มีคุณภาพ เป็นที่เชื่อถือของผู้บริโภค

๕.๒.๒ วิสาหกิจชุมชนบ้านเขากลาง สามารถบริหารจัดการองค์กร มีกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม กำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานของกลุ่มได้ด้วยตนเอง มีการจัดบันทึกการเงินและการทำบัญชีที่ถูกต้องตรวจสอบได้ ตลอดจนเป็นแหล่งความรู้เพื่อถ่ายทอดยังกลุ่มอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

๕.๒.๓ ได้รับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานตามแผนของกลุ่ม

๕.๒.๔ สมาชิกมีข้าวบริโภคตลอดปี และมีเมล็ดพันธุ์ข้าวสำรองสำหรับปลูกในฤดูกาลต่อไป

๕.๒.๕ สมาชิกมีความพึงพอใจต่อราคาข้าวเปลือกที่ขายให้กับกลุ่มและมีเงินปันผลจากการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม

๖. การนำไปใช้ประโยชน์

๖.๑ สมาชิกเกิดทักษะในการผลิตข้าวคุณภาพดี เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนมีมาตรฐานในการรับซื้อผลผลิตข้าวเปลือกจากสมาชิก

๖.๒ เกษตรกรมีการรวมกลุ่มในชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ชุมชน นำผลผลิตที่มีอยู่ในชุมชนมาร่วมกันดำเนินธุรกิจ ก่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง

๖.๓ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิก

๖.๔ สมาชิกมีความมั่นคงในอาชีพ พึ่งพาตนเองได้ คุณภาพชีวิตดีขึ้น

๗. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

๗.๑ ปัญหาอุปสรรค

๗.๑.๑ กลุ่มมีงบประมาณไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานตามของของกลุ่ม จำเป็นต้องกู้เงินจากแหล่งอื่นมาดำเนินการ

๗.๑.๒ ผลผลิตหลักที่นำมาแปรรูปคือข้าวสังข์หยดเมืองพัทลุงที่สมาชิกผลิตในบางปี เกิดภัยธรรมชาติ ทำให้ได้ผลผลิตมีปริมาณและคุณภาพไม่ได้ตามมาตรฐานที่กลุ่มกำหนดไว้

๗.๒ ข้อเสนอแนะ

๗.๒.๑ รับสมาชิกเครือข่ายต่างพื้นที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้มีผลผลิตเพียงพอต่อการแปรรูป

๗.๒.๒ ขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๗.๒.๓ วางแผนการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับเงินทุนที่มีอยู่และขยายตาม
อัตรากำลังที่กลุ่มดำเนินการได้

๘. ผู้ร่วมดำเนินการ ไม่มี

๙. ส่วนของงานที่ผู้เสนอเป็นผู้ปฏิบัติ

ทุกขั้นตอนและทุกกิจกรรมของงานผู้เสนอเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๔๔. ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน ข้าวหอมมะลิ ข้าวเจ้า ข้าวเหนียว. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. ๒๕๔๙. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ๒๕๔๘. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จินดา ขลิบทอง. ๒๕๔๕. “แนวคิดเกี่ยวกับองค์การพัฒนาเพื่อการส่งเสริมการเกษตร ” ในประมวลสาระชุดวิชา องค์การพัฒนาเพื่อการส่งเสริมการเกษตร หน่วยที่ ๑. นนทบุรี. สาขาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ดวงสมร พุทธิภูมิ. ๒๕๔๙. การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน. กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกรบ้านหนองรีร่วมพัฒนา อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. รายงานผลการวิจัย สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๒ จังหวัดราชบุรี, กรมส่งเสริมการเกษตร.
- นุชรีย์ ทิวาลัย. ๒๕๔๗. การพัฒนากลุ่มอาชีพผู้วิสาหกิจชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา กลุ่มอาชีพแปรรูปน้ำผลไม้พร้อมดื่ม (น้ำลูกสำรอง) ตำบลชากไทย กิ่งอำเภอ เขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. รายงานการวิจัย ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนา ชุมชนเขตที่ ๒ กรมการพัฒนาชุมชน.
- ปริญญา เร่งพินิจ. ๒๕๔๙. “มาตรฐานระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชน”, เอกสาร ประกอบการอบรมหลักสูตร “การตรวจประเมินการบริหารจัดการวิสาหกิจ ชุมชน”. บริษัท เอ็น.พี.ซินดิงแอนด์คองซัลแต้นซ์ จำกัด และกรมส่งเสริม อุตสาหกรรม.
- วิจิต นันทสุวรรณ. ๒๕๔๔. วิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- วสันต์ กุ้เกียรติภูมิ. ๒๕๔๙. แนวทางการบูรณาการงานส่งเสริมการเกษตรกับงานวิสาหกิจ ชุมชน. รายงานการวิจัย สำนักส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรเขตที่ ๕ จังหวัด สงขลา. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สมศักดิ์ สุริโย. ๒๕๔๗. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. สำนักพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริม การเกษตร. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง. ๒๕๕๐. ข้อมูลรายชื่อวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการอนุมัติแล้ว แยกอำเภอ. รายงานสรุป ณ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๐.
- , ๒๕๕๑ก. คำแนะนำการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพัทลุง (อัดสำเนา)
- , ๒๕๕๑ข. สรุปจำนวนการยื่นเอกสารแบบ สวช.01 จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนจังหวัดพัทลุง. แหล่งที่มา : <http://www.smce.doae.go.th>. ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๓.

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. ม.ป.ป. **มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน**. แหล่งที่มา : <http://www.tisi.go.th/otop/standard/standards.html>. ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๓.

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. ม.ป.ป. **แบบประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน**. สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร.

-----, ๒๕๔๙. **การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน**. เอกสารประกอบการสัมมนาผู้บริหารกรมส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐ วันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๔๙ ณ ห้องประชุมกรมส่งเสริมการเกษตร.

-----, ๒๕๕๐. **นโยบายกรมส่งเสริมการเกษตรในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน**. เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการประสานงานวิสาหกิจชุมชน ครั้งที่ ๑/๒๕๕๐ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ ณ ห้องประชุมกรมส่งเสริมการเกษตร.

เสรี พงศ์พิศ. ๒๕๔๖. **แผนชีวิต เศรษฐกิจชุมชน**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.

อภิชาติ โสภางค์, ชนนาท กฤตวรกาญจน์, วิชัย ฉัตรทินวัฒน์, ธัญญานุภาพ อานันท์นะ และ ปรียา เอี่ยมกระสินธุ์. ๒๕๔๙. **การพัฒนาารูปแบบการคัดกรองสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่เป็นหัตถอุตสาหกรรม**. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.